

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TURIZM SOHASIDAGI DAVLAT XUSUSIY SHERIKCHILIGINING HOZIRGI HOLATI

Ishanxodjaeva Dildora Aleksandrovna,

Toshkentdagi Singapur menejmentni rivojlanitirish instituti

Tadqiqot, innovatsiyalar va xalqaro aloqalar direktori

E-mail: dishankhodjaeva@mdis.uz

ORCID: 0000-0002-3997-7412

THE CURRENT STATE OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN THE FIELD OF TOURISM OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

Ishanxodjayeva Dildora Aleksandrovna,

Singapore Management Development Institute in Tashkent

Director of Research, Innovations and International Relations

E-mail: dishankhodjaeva@mdis.uz

ORCID: 0000-0002-3997-7412

JEL Classification: P38, Z40

Annotatsiya. Maqolada mamlakatimiz turizm sohasidagi davlat xususiy sherikchiligining hozirgi holati tahlil etilgan bo'lib, unda Respublikamizdagi turistik zonalar faoliyati keltirilgan. Ushbu maqola O'zbekistonning turizm sohasida davlat-xususiy sheriklik (DXH) rivojlanayotgan manzarasini o'rganadi. Maqolada turizmning O'zbekiston iqtisodiyoti uchun ahamiyatini kontekstualashtirish, xalqaro va ichki sayohatlarni ko'paytirishga qaratilgan hukumat tashabbuslarini to'rganilgan. Maqolaning asosiy qismi ushbu sektordagi DXShlarning hozirgi holatini ko'rib chiqadi, bunda ham muvaffaqiyatlar, ham duch kelgan muammolar batafsil bayon etilgan. Maqolada, shuningdek, ushbu hamkorlikni tartibga soluvchi huquqiy va me'yoriy-huquqiy bazalar ko'rib chiqilib, so'nggi islohotlar va ularning kelajakdagi rivojlanishga ta'siriga urg'u berilgan. Bundan tashqari, maqolada ushbu hamkorlik doirasida turizm tajribasi va operatsion samaradorlikni oshirishda

texnologiya va innovatsiyalarning roli muhokama qilinadi.

Abstract. The article analyzes the current state of public-private partnership in the field of tourism in our country, and the activity of tourist zones in our country is presented. This article examines the developing landscape of public-private partnerships (PPPs) in tourism in Uzbekistan. The article examines government initiatives aimed at contextualizing the importance of tourism for the economy of Uzbekistan and increasing international and domestic travel. The main part of the article examines the current state of PPPs in this sector, detailing both the successes and challenges faced. The article also reviews the legal and regulatory frameworks governing this cooperation, emphasizing recent reforms and their implications for future development. In addition, the paper discusses the role of technology and innovation in improving the tourism experience and operational efficiency within this partnership.

Kalit so'zlar: turizm, xususiy sherikchilik, soliq, resurs, tadbirkor, korrupsiya, yalpi ichki mahsulot, sanoat, raqobatbardoshlik, eksport, bozor.

Keywords: tourism, private partnership, tax, resource, entrepreneur, corruption, gross domestic product, industry, competitiveness, export, market.

Kirish. Davlat xususiy sherikchiligi biznes va davlat organlarining konstruktiv o'zaro hamkorligi orqali bozor iqtisodiyotining normal faoliyat yuritishining zarur shartiga aylanib bormoqda, ularning har biri Yangi O'zbekistonni Taraqqiyot strategiyasini amalga oshirishga o'z hissasini qo'shmoqda. Xususan, ushbu usuldan foydalanish Strategiyaning 35-maqsadini amalga oshirishga qaratilgan: "O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 1-yanvarida belgilangan vazifalarni amalga oshirish doirasida mahalliy sayyohlar sonini 12 milliondan ortiq kishiga ko'paytirish va respublikaga kelayotgan xorijiy sayyohlar sonini 9 million nafarga yetkazish ko'zda tutilgan. "Travel Uzbekistan" dasturi mamlakat yalpi ichki mahsulotida ushbu ko'rsatkichni sezilarli darajada oshirish imkonini beradi".

Material va metod. Institutsional asoslar turizm industriyasida davlat xususiy sherikchiligini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Turizmndagi davlat xususiy sherikchiligi kontekstida institutsional asos turistik kompaniyalar, mahalliy hamjamiyat, davlat idoralari va boshqa manfaatdor tomonlar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni tartibga soluvchi qonunchilik, qoidalar, qoidalar va tartiblarni o'z ichiga oladi.

Turizm sohasida davlat xususiy sherikchiligini rivojlantirish uchun zarur bo'lgan ba'zi institutsional asoslar bo'lmo'gi lozim. Turizm industriyasini tartibga

soluvchi qonunlar va me'yoriy-huquqiy hujjatlar turizmda davlat xususiy sherikchiligini rivojlantirishga ko'maklashish uchun ishlab chiqilishi kerak. Masalan, sayyohlik kompaniyalari mahalliy darajada soliq va yig'implarni to'lashni talab qiladigan qonunlar mahalliy hamjamiyatlarni qo'llab-quvvatlash va turizmda davlat xususiy sherikchiligini rivojlantirish uchun qo'shimcha resurslarni taqdim etishi mumkin. O'zbekistonda suveren taraqqiyot yillarida turizmni rivojlantirishga jiddiy e'tibor qaratilayotganini ta'kidlash lozim. So'nggi yillarda davlat tomonidan turizm sohasini qo'llab-quvvatlash borasida ayniqsa faollik ko'rsatilmog'ida, bu amaldagi me'yoriy-huquqiy bazaning, shuningdek, turizm infratuzilmasining yangilanishi va yangi yaratilishida o'z ifodasini topmoqda. Bularning barchasi O'zbekistonda turizmni yanada rivojlantirish uchun yaxshi imkoniyatlarga ega, deyishga asos bo'ladi.

2019-yilda qabul qilingan "Turizm to'g'risida"gi va "Davlat-xususiy sheriklik to'g'risida"gi qonunlarda Yangi O'zbekiston uchun turizmni rivojlantirish va turizm industriyasida davlat xususiy sherikchiligining asosiy tamoyillari belgilab berilgan, xususan:

-turistlar, ekskursantlar va turizm subyektlarining huquqlari, erkinliklari, qonuniy manfaatlari va xavfsizligini himoya qilishning ustuvorligi;

-turizmni rivojlantirish barqarorligi va buning uchun qulay shart-sharoitlar yaratish;

-turizm sohasida shaffoflik va ochiqlik, shuningdek:

-davlat sherigi va xususiy sherikning qonun oldida tengligi;

-davlat-xususiy sheriklikni amalga oshirishda qoidalar va tartiblarning shaffofligi;

-xususiy sherik tanlashda raqobatbardoshlik va xolislik;

- diskriminatsiyaga yo'l qo'yilmasligi;
- korruptsiyaga yo'l qo'yilmasligi.

Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash: davlat organlari turizmga DXHni rivojlantirish uchun qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirishni ta'minlashi kerak. Masalan, davlat yangi davlat xususiy sherikchiligi loyihalarini ishlab chiqish uchun subsidiyalar berishi, shuningdek, turizmga davlat xususiy sherikchiligi bilan shug'ullanuvchi mahalliy tadbirkorlarga imtiyozlar berishi mumkin.

Natija. Xalqaro turizmning rivojlanish tendentsiyasi tahlili shuni ko'rsatdiki, turli mamlakatlarda turizm industriyasida davlat xususiy sherikchiligini rivojlantirish jarayoni maxsus milliy dasturlarni yaratish yoki sanoatni to'g'ridan-to'g'ri subsidiyalangan moliyalashtirish, kiruvchi turizmni rag'batlantiruvchi tadbirlar, korxonalarining moliyaviy yukini yengillashtiruvchi qonun hujjatlarini qabul qilish kabilarni o'z ichiga oladi. Dunyoning rivojlangan mamlakatlarida (AQSh, Fransiya, Buyuk Britaniya, Avstriya, Ispaniya) turizmni boshqarish tajribasi bu sohadagi davlat organlarining funksiyalarini aniq belgilab bergan holda turizm sohasini rivojlantirishning yuqori samaradorligidan dalolat beradi.

O'zbekiston Respublikasi hukumati institutsional darajada ham Respublikaning turizm sanoatini qo'llab-quvvatlash va rivojlantirishga qaratilgan moliyaviy va nomoliyaviy aniq chora-tadbirlarni amalga oshirmoqda. Xususan, davlatimiz rahbarining 2023-yil 1-yanvardagi "Turizm sohasida islohotlarni yanada jadallashtirish va davlat boshqaruvi tizimini samarali tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni bilan davlat tomonidan:

- turistik oqimi past bo'lgan xorijiy davlatlardan turoperatorlar tomonidan O'zbekistonga olib kelingan har bir sayyoh uchun 20 dollardan 100 dollargacha rag'batlantiruvchi subsidiyalar ajratilishi;

- turoperatorlar va aviatashuvchilarning xorijiy davlatlardan Samarqand, Buxoro va Urganch xalqaro aeroportlariga charter reyslarini tashkil etish uchun sarflangan xarajatlarining bir qismini normal davrda 20 dollar, qishda esa 50 dollar miqdorida (20 noyabrdan boshlab) qoplanishi; 20 fevralgacha) har bir chet ellik sayyoh uchun, agar u mamlakatimizda kamida besh kecha-kunduz qolishi sharti bilan qoplanishi;

- 2026-yil 31-dekabrgacha foydalanishga topshirilishi shart bo'lgan balandligi kamida besh qavatli yangi mehmonxonani qurish (rekonstruksiya qilishdan tashqari) va jihozlash uchun investorlar xarajatlarining bir qismini qoplash. Kamida 60 xonali 3 yulduzli toifani tasdiqlagan ushbu mehmonxonalar 40 million so'm to'laydi.

har bir xona uchun, 4 yulduzli va 5 yulduzli toifadagi mehmonxonalar uchun esa kamida 120 ta xonaga ega bo'lgan mehmonxonalar uchun har bir xona uchun 65 million so'm. Bundan tashqari, ushbu toifadagi mehmonxonalar mavjud bo'lmagan hududdagi 4-5 yulduzli toifadagi birinchi ikkita mehmonxona va 3 yulduzli toifadagi birinchi uchta mehmonxona uchun subsidiyalar miqdori 50 foizga oshishi nazarda tutilgan.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 21-dekabrda PF-269-son qaroriga asosan 2023-yil 1-yanvardan boshlab Turizm vazirligi negizida O'zbekiston Respublikasi Madaniyat va turizm vazirligi tashkil etildi va O'zbekiston Respublikasi Madaniy merosi va O'zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi ham tashkil qilindi. O'zbekiston

Respublikasi Prezidentining 2022-yil 18-fevraldagi PF-75-son Qaroriga asosan ushbu vazifalar ijrosini samarali tashkil etish, turizm va sport sohalarida boshqaruv sifatini yanada oshirish maqsadida yangi yondashuvlar asosida "Turizm va sport vazirligi" negizida: "Turizm va madaniy meros vazirligi" hamda "Sportni rivojlantirish vazirligi" tashkil etildi.

Qayd etish joizki, hali 2017-yilda mamlakatimiz Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev "Sayyohlik mahallalari"ni tashkil etish g'oyasini ilgari surdi. Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 10-iyuldagi "Turizm sohasini tiklash va rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 433-son Qarori bilan tasdiqlangan "Turistik mahalla" maqomini berish tartibi to'g'risidagi nizom O'zbekiston Respublikasi", "Turistik qishloq", "Sayyohlik qishlog'i", "Sayyohlik qishlog'i", "Sayyohlik mahallasi" maqomini olish tartibi joriy etildi.

"Turizm qo'mitasi" matbuot xizmati ma'lumotiga ko'ra, Samarqand shahridagi "Bog'i Baland" mahallasi "Sayyohlik mahallasi" rasmiy maqomini oldi. Bunday maqom O'zbekistonda birinchi marta berildi. Tarixiy markaz Amir Temur davridan (XIII-XIV asrlar) saqlanib qolgan shu nomdagi bog'dir. Mahallaning o'zagi 10 mingdan ortiq anjir daraxti o'sgan tarixiy bog'dir.

Xulosa. Turizm jahonda jadal rivojlanayotgan va yuqori daromadli tarmoqlardan biri bo'lib, xalqaro ijtimoiy-iqtisodiy, madaniy va ma'naviy aloqalarni mustahkamlashga xizmat qiladi. So'nggi yillarda turizm jahon iqtisodiyotida asosiy eksport tarmog'iga aylanib, jahon yalpi ichki mahsulotining o'rtacha 11 foizini tashkil etadi. Oxirgi 40 yilda boshqa mamlakatlarga sayohat qiluvchi sayyohlar soni qariyb 20

barobar, turizmdan tushgan daromad esa 60 barobar oshdi, xalqaro turizmdan tushgan daromad 400 milliard dollardan oshdi. Turizm sanoati 192 million kishini ish bilan ta'minlaydi, bu esa dunyo aholisining 8 foizini tashkil qiladi. Xalqaro turizm turizm sohasiga xizmat qiluvchi sanoat tarmoqlarini yaratish orqali iqtisodiyotni diversifikatsiya qilishga yordam beradi. Ayni paytda jahon turizmi jonlanib, so'nggi yillarda jahon turizmidan tushadigan daromadlar 4,5 foizga oshdi va bu O'zbekiston turizm industriyasini yanada jadal rivojlantirishga asos bo'ladi. O'zbekiston katta turizm salohiyatiga ega davlat. Keng hududlar, boy tarix, ko'plab madaniy, tarixiy, sog'lomlashtirish va ziyoratgohlarning mavjudligi - bularning barchasi mamlakatni raqobatchilarga nisbatan noyob qiladi. O'zbekiston hududida juda ko'p madaniy va tabiiy diqqatga sazovor joylar mavjud. 2023-yil 1-yanvar holatiga ko'ra, O'zbekistonda 8 ming 210 ta moddiy madaniy meros obyekti mavjud. Respublikada 127 ta muzey va 50 ta teatr mavjud bo'lib, 2020 yilda bog'lardagi attraksionlarning umumiy soni 1699 tani tashkil etgan bo'lsada, ularning aksariyati faqat beshta viloyatda joylashgan: 20,0 foizi Toshkent shahrida (340 ta) , 13,5 % - Andijon (230 ta), 9,9 % - Samarqand (169 ta), 9,8 % - Surxondaryo (166 ta) va 7,6 % - Farg'ona (129 ta) viloyatlarida joylashgan. Shuningdek, xizmatlar sifati va turlarini oshirish, sohani iqtisodiyotni boshqarishning bozor tamoyillariga bosqichma-bosqich o'tkazish bo'yicha ko'rilayotgan chora-tadbirlar tufayli 2022-yilda turizm xizmatlari eksporti 1,6 milliard dollarni tashkil etdi. Turizm DXShlarni rivojlantirishning yana bir muhim jihati ekologik barqarorlikdir. Turizm atrof-muhitga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin, shuning uchun tabiiy resurslardan barqaror foydalanish va

biologik xilma-xillikni saqlashni ta'minlash kerak.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги «Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисида»ги ПФ-4947-сонли Фармони.
2. Мирзиёев Ш.М. Ўзбекистон Республикаси туризм салоҳиятини ривожлантириш учун қулай шароитлар яратиш бўйича қўшимча ташкилий чора тадбирлар тўғрисида Фармони. Халқ сўзи. 2018 йил 6 феврал.
3. Давлат хусусий шериклиги нима? <https://zamin.uz> "Science and Education" Scientific Journal / Impact Factor 3,848 (SJIF) February 2023 / Volume 4 Issue 2 www.openscience.uz / ISSN 2181-0842 1576
4. Махмудова А. Н. и др. Медицина Узбекистана-достижения и перспективы развития сферы //Достижения науки и образования. – 2020. – №. 3 (57).
5. Махмудова А. Н. IX-XII асрларда мовароуннаҳрда илм-фан, маданият ривож тарихидан //Yangi O'zbekistonda milliy taraqqiyot va innovasiyalar. – 2022. – С. 272-275.
6. Махмудова А. Н. и др. Роль молодого поколения в формировании современного гражданского общества //Достижения науки и образования. – 2020. – №. 3 (57).
7. Махмудова А. Н. ПРАВОВАЯ СОИИАЛИЗАОИЯ МОЛОДОГО ПОКОЛЕНИЯ В ПРАВОВОМ ГОСУДАРСТВЕ //дистансионные возможности и достижения науки. – 2020. – С. 97.
8. Махмудова А. Н. Шахс ҳуқуқий ижтимоийлашувида ижтимоий назорат тушунчаси ва тизими //международный журнал Консенсус. – 2020. – Т. 1. – №.1.
9. Махмудов С. Х. и др. ТАРИХИЙ-МАДАНИЙ ТУРИСТИК САЛОҲИЯТИДАН ФОЙДАЛАНИШ САМАРАДОРЛИГИНИ БАҲОЛАШ УСУЛЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ //Интернаука. – 2020. – №. 25-2. – С. 31-32. 26.
10. Makhmudov S. K. UNCONVENTIONAL ASSESSMENT METHODS TO EVALUATE THE POTENTIAL OF HISTORICAL-CULTURAL TOURIST SITES //GWALIOR MANAGEMENT ACADEMY. Jan-March. 21 Vol 11 No.01– С. 62.